ΑΛΕΚΟΣ ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

1974 - 1998

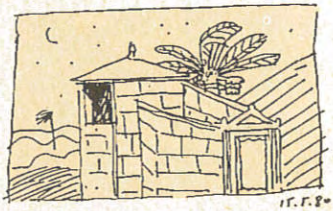

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

1560

ΑΛΕΚΟΣ ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

1974 - 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Τὸ παρὸν φυλλάδιο κυκλοφόρησε μὲ ἀφορμὴ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἀλέκου Λεβίδη στὴν Γκαλερὶ ΑΣΤΡΑ ἀπὸ τὶς 11 ἕως τὶς 30 Μαΐου 1998.

ISBN 960-325-260-3

© 1998, ΑΛΕΚΟΣ ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ – Σταῦρος Πετσόπουλος
Φωκιανοῦ 7 – Στάδιο, 116 35 Ἀθήνα
Τηλ. 7011.461 – FAX 7018.649

ΑΛΕΚΟΣ ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗΣ

«Ἀγαπῶ τὰ βιβλία...»

ΤΑ ΛΙΓΑ ΠΟΥ ΞΕΡΩ τὰ 'μαθα ἀπὸ βιβλία. Σ' αὐτὰ πρωτοταξίδεψα μέσα στὴ ζωγραφική. Αὐτὰ ἀργότερα μ' ἔμαθαν πῶς νὰ «διαβάζω» σωστότερα τὴ ζωγραφική, ἀκόμα καὶ πῶς ν' ἀνακατεύω τὰ χρώματα.

Νεότερος ἀνησυχοῦσα πὼς ἡ ζωγραφική μου φιλολογίζει, μέχρι ποὺ πολὺ ἀργότερα κατάλαβα πόσο καλὸ εἶναι ἡ ζωγραφικὴ νὰ σκέφτεται καὶ λίγο.

Κουβαλάω πάντα μαζί μου σημειωματάρια καὶ χαίρομαι νὰ τὰ βλέπω νὰ γεμίζουν γράμματα καὶ σχέδια. Γίνονται κι αὐτὰ σιγὰ σιγὰ βιβλία. Εἶναι οἱ προσωπικές μου ἐκδόσεις.

Ἕνα τέτοιο σημειωματάριο ἐξέδωσα αὐτούσιο στὴν «Ἄγρα». Εἶναι τὸ Ἀντιγόνη - περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων.

Ἐξώφυλλα ἄρχισα νὰ φτιάχνω νωρίς, στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας στὸ ἐξωτερικό. Πειραματίστηκα μὲ τὸ κολλάζ, τὸ φωτογραφικὸ ντοκουμέντο καὶ τὴ γραφιστικὴ ἐφαρμογή του. Μ' ἄρεσαν οἱ εἰκόνες ποὺ μπλέκουν μὲ γράμματα τοῦ τυπογραφείου ἢ χειρόγραφα. Δούλεψα ἔτσι τότε πολλὲς μαυρόασπρες μονοτυπίες. Ἀργότερα περιωρίστηκα σὲ πιὸ «ζωγραφικοὺς» τρόπους.

Μετὰ τὴ μεταπολίτευση τὸ '74 ἔκανα μερικὰ ἐξώφυλλα γιὰ τὶς ἐκδόσεις «Θεμέλιο».

Ἀκολούθησε μιὰ πιὸ σταθερὴ συνεργασία μὲ τὶς ἐκδόσεις «Κέδρος» καὶ τὶς ἐκδόσεις «Ράππα».

Στὰ τέλη τοῦ '70 εἶχα μιὰ συνεργασία μὲ τὸν Στρατὴ Τσίρκα γιὰ τὰ ἐξώφυλλα τῆς νέας ἔκδοσης τῆς *Τριλογίας* του, ποὺ ὅμως δὲν πραγματοποιήθηκε.

Τελικὰ μία ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς μακέτες ἔγινε ἐξώφυλλο στὸ βιβλίο τῆς Χρύσας Προκοπάκη *Οἱ «Ἀκυβέρνητες Πολιτεῖες» τοῦ Στρατῆ Τσίρκα καὶ ἡ κριτική, 1960-1966*, ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Κέδρος». Τὸ 1980 συμμετεῖχα στὴν ἔκθεση «16 Βιβλία, 16 Ἀπόψεις» ποὺ ὀργάνωσαν στὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο ἡ Ἑλένη Βαροπούλου καὶ ἡ Βεατρίκη Σπηλιάδη. Ἐξέθεσα τὴ μακέτα ἑνὸς «εἰκαστικοῦ ἡμερολογίου» ποὺ μὲ κολλὰζ, φωτογραφίες καὶ σχέδια, κάλυπτε νοηματικὰ τὴν περίοδο 1967-74.

Περίπου δέκα χρόνια μετὰ οἱ ἐκδόσεις «Ἑστία» μοῦ παρήγγειλαν μιὰ νέα σειρὰ ἐξωφύλλων γιὰ τὰ βιβλία τῆς Πηνελόπης Δέλτα. Ἡ συνεργασία ἐπεκτάθηκε καὶ σὲ κάποια ἄλλα ἐξώφυλλα.

Τὸ 1993 σχεδίασα τὸ ἐξώφυλλο γιὰ τὰ *Μετάλλια* τῆς Κλαίρης Μιτσοτάκη στὶς ἐκδόσεις «Ἴκαρος». Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἄρχισα μιὰ συνεργασία μὲ τὶς «Πανεπιστημιακὲς Ἐκδόσεις Κρήτης» γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχω σχεδιάσει ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἐξώφυλλα τῆς σειρᾶς «Ἱστορία καὶ Κοινωνία». Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχω σχεδιάσει ἐξώφυλλα, ἀφίσες καὶ ἔχω σελιδοποιήσει κάποιους τόμους-προγράμματα γιὰ τὸν ΟΜΜΑ (Μέγαρο Μουσικῆς).

Σαντιάγο Καρίλιο, *Αὔριο ἡ Ἱσπανία*, ἐξώφυλλο, «Θεμέλιο», 1978.

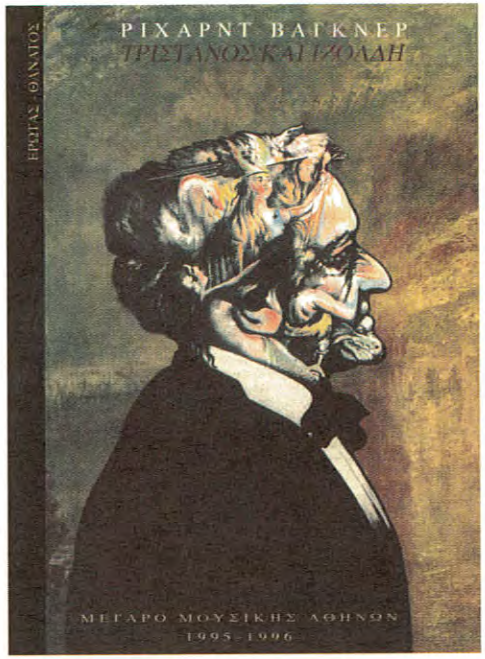

Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη, ἐξώφυλλο προγράμματος ΟΜΜΑ, 1995.

Τέλος, ἀπὸ τὸ 1985 ἔχει ἀρχίσει μιὰ σταθερὴ καὶ πρόσφορη συνεργασία μὲ τὶς ἐκδόσεις «Ἄγρα» ποὺ διαρκεῖ ἀκόμη.

Οἱ γραφικὲς τέχνες δὲ μ' ἐνδιαφέρουν πιά. Πάρα πολλοὶ καὶ καλοὶ ἀσχολοῦνται μ' αὐτές. Τὸ πνεῦμα εἶναι κακό. Ἡ μηχανικὴ ἢ ψηφιακὴ εἰκόνα καὶ ἡ τάση γιὰ εὔκολο ἐντυπωσιασμὸ ἔχουν ὁδηγήσει σ' ἕναν κορεσμό. Ἡ ἐπανάσταση στὶς γραφικὲς τέχνες ποὺ πραγματοποιήθηκε κάτω ἀπὸ τὴ σκιὰ τοῦ μοντερνιστικοῦ ζωγραφικοῦ κινήματος τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ αἰώνα, κακοφόρμισε. Ἔχει μετατραπεῖ σὲ κύριο τροφοδότη τῆς εὐτέλειας τῶν ΜΜΕ. Ὅταν μοῦ ζητοῦν ἐξώφυλλα, προσπαθῶ ν' ἀντιδράσω στὸ γενικότερο κλίμα μὲ τὸν μόνο τρόπο ποὺ γνωρίζω. Τὰ ζωγραφίζω.

Ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ τυπογραφία ἑνὸς βιβλίου εἶναι ἀξεχώριστες ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ περιεχομένου του. Καλλιεργοῦν καὶ εὐφραίνουν ὅσο καὶ τὸ κείμενο. Ὅσοι θεωροῦν «πολυτέλεια» τὴν καλῶς ἐννοούμενη αἰσθητικὴ φροντίδα στὸ βιβλίο, ἁπλῶς κάνουν κακὰ βιβλία, ἀδικοῦν καὶ τραυματίζουν τὰ κείμενα.

Ὅταν ἑτοιμάζω τὴ μακέτα ἑνὸς ἐξωφύλλου, ἁπλώνω μπροστά μου ὅλο του τὸ ἀνάπτυγμα: μπρός, πίσω, αὐτιά, καὶ τὸ ζωγραφίζω σὰν μιὰ ἐνιαία ἐπιφάνεια. Ἡ ἔννοια μπροστὰ καὶ πίσω εἶναι σχετική, τὸ βιβλίο εἶναι ἕνα περίβλεπτο ἀντικείμενο. Ἀντιμετωπίζω τὸ ἐξώφυλλο σὰν ἕνα ζωγραφισμένο πουκάμισο ποὺ ντύνει τὸ βιβλίο. Ὅταν ντυνόμαστε δὲν ἀφήνουμε τὴν πλάτη καὶ τὰ ὀπίσθια γυμνά. Συνήθως δὲν βάζω γράμματα, ἀρνοῦμαι νὰ σκεφτῶ σὰν γραφίστας. Φροντίζω

βέβαια νὰ φτιάξω τὴν εἰκόνα μὲ τρόπο ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ τὰ δεχτεῖ. Μ' ἀρέσει νὰ ἐκπλήσσομαι μὲ τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ τυπωμένου ἐξωφύλλου.

Γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἡ «ἔκπληξη» αὐτὴ εἶναι κατὰ κανόνα εὐχάριστη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἄρχισε ἡ συνεργασία μου μὲ τὴν «Ἄγρα» καὶ τὸν Σταῦρο Πετσόπουλο.

Ὁ Πετσόπουλος εἶναι ἕνας ἐκδότης μὲ ἄποψη γιὰ τὸ τί ἐκδίδει καὶ βαθιὰ γνώση καὶ εὐαισθησία γιὰ τὸ πῶς τὸ ἐκδίδει. Ὅταν μοῦ προτείνει κάποιο βιβλίο τὸ κάνει γιατὶ πιστεύει ὅτι μοῦ ταιριάζει καὶ ὅτι εἰδικὰ ἐγὼ μπορῶ νὰ κάνω κάτι μ' αὐτό. Δὲ μοῦ ζητάει πολὺ χῶρο γιὰ νὰ φαίνονται μεγάλα τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων, δὲν γκρινιάζει γιὰ τὴν τετραχρωμία, δὲν παραπονιέται ποὺ ζωγραφίζω σὲ σκληρὰ χαρτόνια κι εἶναι ἀναγκασμένος νὰ τὰ φωτογραφίσει πρὶν κάνει τὸν διαχωρισμὸ τῶν χρωμάτων, δὲν τὸν νοιάζει γιὰ τὰ ἴδια τὰ χρώματα ποὺ συχνὰ εἶναι δύσκολα στὴν ἀναπαραγωγὴ καὶ τὸ κυριότερο τυπώνει σὲ χαρτιὰ ὄχι γυαλιστερὰ ἀλλὰ μάτ, ἁδρά, ποὺ ρουφοῦν τὸ χρῶμα, συμπεριφέρονται σὰν τὶς ἐπιφάνειες ποὺ ζωγραφίζουμε καὶ ὄχι σὰν ἀπωθητικὰ γυαλιστερὰ χαρτιὰ περιτυλίγματος. Ἀποφεύγει τὴν πλαστικοποίηση καὶ ξέρει νὰ τοποθετεῖ διακριτικὰ καὶ μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο τὰ γράμματα πάνω στὸ ἐξώφυλλο.

Ἔχω συγκεντρώσει τὰ ἐξώφυλλα σὲ μιὰν ἔκθεση ὄχι γιὰ νὰ κλείσω ἕνα κεφάλαιο ἀλλὰ ἴσως γιὰ ν' ἀνοίξω ἕνα πιὸ σοβαρὸ στὴν ἐνασχόλησή μου μὲ τὸ βιβλίο. Εἶναι κάποια βιβλία

δικά μου πού θέλω νά φτιάξω, κάποια ποιητικά κείμενα πού θά 'θελα νά εἰκονογραφήσω.

Ἄλλωστε καί στή ζωγραφική μου πολύ συχνά ἔχω τήν ἐντύπωση ὅτι «εἰκονογραφῶ» κείμενα.

Ἀπρίλιος 1998 ΑΛΕΚΟΣ. ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗΣ

Προσχέδιο γιά τό ἐξώφυλλο τῆς *Ἐφημερίδας τοῦ Τρωικοῦ πολέμου*, «Ἄγρα», 1996.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ ζωγράφος ἐξωφύλλων καί ὁ ἐκδότης του

– Γιά τόν Ἀλέκο Λεβίδη –

ΓΝΩΡΙΣΑ ΤΟΝ ΑΛΕΚΟ ΛΕΒΙΔΗ τήν παραμονή Πρωτοχρονιᾶς τοῦ 1973, τότε πού τελείωνα τό σχολεῖο. Ἡ κυρίαρχη ἰδιότητά του ἐκείνη τήν ἐποχή ἦταν τοῦ βιβλιοπώλη. (Εἶχε ἀνοίξει τό θαυμάσιο καί πρωτοποριακό βιβλιοπωλεῖο «Στροφή» στή Στοά τοῦ Κεντρικοῦ, πίσω ἀπ' τό ἄγαλμα τοῦ Κολοκοτρώνη.) Παρεμπιπτόντως ἔμαθα ὅτι εἶχε σπουδάσει ἀρχιτέκτων καί ὅτι εἶχε ἀσχοληθεῖ μέ τή ζωγραφική. (Ἔβλεπα στούς τοίχους του κάτι πολιτικοποιημένα ἔργα του πού ἀνῆκαν στό χῶρο τοῦ «νέου ρεαλισμοῦ».) Τό 1977, ὅταν πλέον εἶχε κλείσει ἡ «Στροφή» καί θέλησε νά ἀφιερωθεῖ ἀποκλειστικά στή ζωγραφική, τοῦ ποζάρισα ὡς μοντέλο –σέ ἐπαγγελματική βάση– γιά δέκα μέρες.

Τό 1979 μπῆκα κι ἐγώ συστηματικά στό χῶρο τοῦ βιβλίου μέ τήν ἰδιότητα τοῦ ἐκδότη. Τοῦ παρήγγειλα τό πρῶτο ἐξώφυλλο τό 1985, γιά τό περιπετειῶδες *Κερνόκ ὁ πειρατής* τοῦ Eugène Sue, κι ἔτσι μέ τή σειρά μου ἔγινα «ἐργοδότης» του. Ἔκτοτε ἔκανε γιά τήν «Ἄγρα» 36 ἐξώφυλλα, στό ἕνα δέκατο περίπου τῶν βιβλίων της – 31 γιά διάφορους συγγραφεῖς

καὶ πέντε γιὰ τὰ δικά του βιβλία. Μαζὶ μὲ τὸν Γιῶργο Χατζημιχάλη συνετέλεσαν καθοριστικὰ στὴ διαμόρφωση τῆς αἰσθητικῆς τῶν ἐξωφύλλων τῆς «Ἄγρας».

Ἀναπτύχθηκε μιὰ στενὴ καὶ διαρκὴς σχέση στὴ δουλειά μας, ὅπου ὁ Ἀλέκος Λεβίδης ἦταν πάντοτε παρὼν ὅταν τοῦ ζητοῦσα ἕνα ἐξώφυλλο καὶ ἀντιστοίχως ἡ «Ἄγρα» ἦταν παρούσα γιὰ κάθε νέο κατάλογο ἔργων του, ποὺ τοὺ δίναμε τὴ μορφὴ βιβλίου γιὰ νὰ ὑπάρχει πέραν τῶν ληξιπρόθεσμων ἐκθέσεων στὶς γκαλερί.

Δὲν ἦταν ὅμως μόνο αὐτὸς ὁ λόγος ποὺ σχεδιάζαμε ἔτσι τὰ βιβλία του. Ὁ Α. Λεβίδης, ποὺ ἡ βιβλιοφιλία του καὶ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ λογοτεχνία καὶ τὶς ἐκδόσεις τέχνης τὸν ὁδήγησαν κάποτε στὴν ἰδιότητα τοῦ βιβλιοπώλη, πάντοτε σκέφτεται μὲ ὅρους βιβλίου, εἴτε πρόκειται γιὰ τοὺς καταλόγους του εἴτε πρόκειται γιὰ τὰ ἐξώφυλλα. Δὲν κάνει πίνακες ποὺ θὰ διακοσμήσουν ἁπλῶς τὸ ἐξώφυλλο, ἀντίθετα κάνει μιὰ ζωγραφικὴ σύνθεση ἑρμηνευτικὴ τοῦ κειμένου ποὺ τοῦ προτείνεται, καὶ ποὺ δομεῖται στὶς πέντε πλευρὲς ἑνὸς ἐξωφύλλου: ἐμπροσθόφυλλο, ὀπισθόφυλλο, ράχη, αὐτιά. Δυὸ-τρεῖς φορὲς μόνο τοῦ ἅρπαξα κάποια ἕτοιμα ἔργα ἢ μοτίβα καὶ τὰ χρησιμοποίησα σὲ δική μου σύνθεση.

Γιὰ τὶς ἐκδόσεις «Ἄγρα» ἔκανε τὰ ἐξώφυλλα σὲ ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Θανάση Βαλτινοῦ καὶ τοῦ Ἕκτορα Κακναβάτου, ἐνῶ ἔχει κάνει ἐξώφυλλα τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη, τῆς Ρέας Γαλανάκη, τοῦ Παντελῆ Μπουκάλα, τοῦ Κυριάκου

Χαραλαμπίδη, τῆς Μαρίας Παπαδημητρίου, τῆς Κατερίνας Ραζέλου, τῆς Τζόυ Κουλεντιανοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὸν Ἡλιόδωρο, τὸν Δίκτη τὸν Κρητικό, τὸν Paul Valéry, τὸν Marcel Schwob, τὸν Maurice de Guèrin, τὸν Harry Mathews, τὸν Eugène Sue καὶ τὴ Marguerite Duras· ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀνέλαβε ἐξ ὁλοκλήρου τὸν σχεδιασμὸ τοῦ τόμου μὲ τὴ ζωγραφικὴ τῆς Νίκης Καραγάτση.

Προσπαθώντας νὰ κωδικοποιήσω τοὺς λόγους ποὺ μὲ ὁδήγησαν κατὰ καιροὺς νὰ τοῦ προτείνω τὸ τάδε ἢ τὸ δεῖνα ἐξώφυλλο ἑνὸς βιβλίου ποὺ ἑτοίμαζα, τί θὰ ταίριαζε στὴν ἰδιοσυγκρασία του καὶ στὶς ἐμμονές του, σκέφτομαι τὰ ἑξῆς: τὸ πάθος του γιὰ τὰ ἑλληνιστικὰ καὶ ρωμαϊκὰ χρόνια, τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν ἱστορία, τὴ σχέση του μὲ τὶς χῶρες τῆς Μεσογείου, τὸν τρόπο ποὺ ζωγραφίζει τὸ ἑλληνικὸ τοπίο, τὴν ἐνασχόλησή του μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ καθὼς καὶ τὴν ἱστορία καὶ τὶς τεχνικὲς τῆς ζωγραφικῆς, τὴ σύνδεσή του μὲ τὸν ἑλληνικὸ καὶ διεθνὴ μοντερνισμὸ τοῦ 20οῦ αἰώνα, τὸ γοῦστο του γιὰ κείμενα ἄμεσου ἐρωτικοῦ περιεχομένου.

Νομίζω ὅτι τὰ παραπάνω εἶναι φανερὰ στὰ *Αἰθιοπικὰ* τοῦ Ἡλιόδωρου, στοὺς *Φανταστικοὺς βίους* τοῦ Schwob, στὸν *Μάντη* τοῦ Μπουκάλα, στὰ *Χαοτικὰ Ι* καὶ στοὺς *Οἰακισμοὺς* τοῦ *Μενεσθέα* (προμετωπίδα καὶ βινιέτες) τοῦ Κακναβάτου, στὸ *Συναξάρι Ἀντρέα Κορδοπάτη* καὶ στὴν *Ὀρθοκωστά* τοῦ Βαλτινοῦ, στὸν *Ἀπελλῆ* τοῦ Θεοτόκη, στὸ *Πλὴν εὐχαρις / Τὰ ὀρυκτὰ* τῆς Γαλανάκη, στὴ *Μεθιστορία* τοῦ Χαραλαμπίδη,

στὶς *Ἰδιαίτερες ἀπολαύσεις* τοῦ Mathews, στὸ *Εὐπαλίνος ἢ ὁ ἀρχιτέκτων* τοῦ Valéry.

Ζήλεψα κατὰ καιροὺς ἐξώφυλλα ποὺ ἔκανε γιὰ ἄλλους ἐκδότες, ὅπως στὰ *Μετάλλια* τῆς Κλαίρης Μιτσοτάκη στὸν «Ἴκαρο», στὶς *Κριτικὲς* τοῦ Τσίρκα καὶ στὶς *Ἱστορίες μὲ σκύλους* τοῦ Ἀλέξη Πανσέληνου στὸν «Κέδρο», καὶ στὴ νέα πολυτονικὴ ἔκδοση τῶν βιβλίων τῆς Πηνελόπης Δέλτα στὴν «Ἑστία».

Τὸ 1991 συγγράψαμε καὶ συνυπογράψαμε τὸ κείμενο στὸ ἐπίμετρο τοῦ *Ἀπελλῆ τοῦ Θεοτόκη*, ἑνὸς λογοτεχνικοῦ ἔργου μὲ θέμα τὸν μεγάλο ζωγράφο τῆς ἀρχαιότητας. Ἡ ἐκδοτική μας σχέση ὁλοκληρώθηκε μὲ τὸν πλέον ἐντυπωσιακὸ τρόπο ὅταν, μετὰ ἀπὸ ἕξι χρόνια προετοιμασίας, πραγματοποιήθηκε τὸ 1994 ἡ ἔκδοση τοῦ 35ου βιβλίου τοῦ Πλίνιου τοῦ Πρεσβύτερου *Γιὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ζωγραφική*. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέκος Λεβίδης πέρασε ἀπὸ τὴ θέση τοῦ εἰκονογράφου τῶν συγγραφέων καὶ τῶν κειμένων στὴ θέση τοῦ συγγραφέα, μεταφραστῆ, σχολιαστῆ καὶ ἐπιμελητῆ. Ὁ ζωγράφος τῶν ἐξωφύλλων τῆς «Ἄγρας» κατέκτησε μεμιᾶς καὶ θριαμβευτικὰ ὅλες τὶς ἰδιότητες τῶν δημιουργῶν της.

7 Ἀπριλίου 1998

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐκδόσεις Ἄγρα

ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀδιακρισίες...

Η ΣΧΕΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ εἶναι πολὺ παλιὰ ὑπόθεση. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μπορεῖ τὰ καλύτερα ἐξώφυλλα νὰ εἶναι ὅσα ἔχουν ἁπλῶς τὸν τίτλο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα τοῦ βιβλίου καὶ τὸν ἐκδότη (τὸ πόσο ἁπλὸ εἶναι αὐτὸ τὸ ἁπλὸ τὸ γνωρίζουν βεβαίως πολὺ καλὰ ὁ Φίλιππος Βλάχος, ὁ Ε.Χ. Κάσδαγλης, ὁ Σταῦρος Πετσόπουλος). Ὅπως ἡ κλασικὴ σειρὰ τοῦ Gallimard. Μπορεῖ τὰ ὡραιότερα βιβλία νὰ εἶναι τὰ δεμένα· γιατὶ καὶ τὸ βιβλίο εἶναι ἕνα ἀντικείμενο ποὺ μπορεῖ νά 'ναι ὡραῖο, νά 'χει τὸ ἦθος του δηλαδή, ποὺ κρύβει ἕναν ὁλόκληρο κόσμο. Ἢ μιὰ ψυχούλα. Ὅμως ἡ εἰκόνα, ἡ ὄψη του εἶναι μία πρόκληση, μιὰ περισσὴ γοητεία.

Ἄλλοτε ζητοῦσαν ἀπὸ ζωγράφους νὰ εἰκονογραφήσουν τὸ κείμενο. Μερικὲς φορὲς προτείνουν τουλάχιστον ἕνα στολίδι· μιὰ προμετωπίδα ποὺ θὰ ἀναπαριστοῦσε τὴν ψυχὴ τοῦ βιβλίου (κανεὶς βεβαίως ποτὲ δὲν διανοήθηκε νὰ χρησιμοποιήσει ἔργο ξένου ζωγράφου, ἢ ἄλλης ἐποχῆς ...). Καὶ ἡ ζωγραφιὰ φυλασσόταν ἥσυχα στὴν β' ἀριστερὴ σελίδα, ἀπέναντι ἀπὸ τὸν τίτλο, συνήθως σὲ χαρτὶ διαφορετικῆς ποιότητας σύμφωνα μὲ

τὶς τυπογραφικὲς προδιαγραφές. Τό 'γραφε καὶ στὸ ἐξώφυλλο· προμετωπίδα Γιάννη Τσαρούχη, Γιάννη Μόραλη, Χατζηκυριάκου-Γκίκα, Στέρη.

Στὶς μέρες μας ἡ εἰκόνα αὐτὴ περνᾶ στὸ ἐξώφυλλο· λέξη ποὺ μοιάζει μᾶλλον φτωχὴ ὅταν ἐννοεῖ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ προσώπου τοῦ βιβλίου ποὺ ἐπιχειρεῖ ὁ ζωγράφος κοιτώντας στὰ μάτια τὸ κείμενο.

Ὁ Σταῦρος Πετσόπουλος (ἐκδόσεις «Ἄγρα») ποὺ κόσμησε τὰ ἐξώφυλλα δύο ποιητικῶν συλλογῶν τοῦ Καβάφη μὲ τὶς προμετωπίδες παλαιοτέρων τους ἐκδόσεων (ἔργα τῶν Μόραλη καὶ Τσαρούχη), μαρτυρεῖ τὸ μυστικὸ αὐτῆς τῆς μετάβασης.

Μέχρι πρότινος ἡ τυπογραφία καθόριζε τοὺς ὅρους στὸ εἰκαστικὸ μέρος καὶ πρωτοστατοῦσαν οἱ χαράκτες. Μὲ τὸ σύστημα offset ἡ ζωγραφικὴ ἀπελευθερώθηκε καὶ οἱ ζωγράφοι μπῆκαν στὸ χῶρο τοῦ βιβλίου. Ὅμως ἡ ἐλευθερία εἶναι ἐπικίνδυνη σὲ ἀνώριμα χέρια· ἡ offset, ποὺ δὲν ἔχει τεχνικοὺς περιορισμούς, κωφεύει στοὺς κανόνες τῆς τυπογραφικῆς ἁρμονίας ποὺ ἀναπτύχθηκαν τόσα χρόνια τώρα. Καὶ οἱ ὑπολογιστές, ἄχρηστοι σὲ ἀνίδεους. Ἀντίθετα δυσκολεύουν τὴν ἐπιλογή, διότι σὲ ἐμπλέκουν π.χ. σὲ ἕναν κυκεώνα χρωματικῶν παραλλαγῶν ποὺ ἂν δὲν ξέρεις ποῦ πατᾶς, μπορεῖ καὶ νὰ πνιγεῖς.

Εἴμαστε συναισθηματικοὶ καὶ αὐθαίρετοι συνήθως μὲ θράσος. Προσπαθοῦμε νὰ μειώσουμε ὅ,τι ἔγινε ἢ νὰ τὸ βάλουμε στὸ μουσεῖο, ὥστε νὰ τὸ βγάλουμε ἀπὸ τὴ ζωή μας.

•

ΕΔΩ ΕΧΟΥΜΕ ἐξώφυλλα ποὺ σκέφτονται· ὄχι μόνο αὐτὸ ποὺ συνηθίζουμε νὰ λέμε καὶ νὰ γυρεύουμε: τὸ θέμα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ ἀποδώσουν μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωγραφικῆς.

Στὰ ἐξώφυλλα τοῦ Ἀλέκου Λεβίδη φανερώνεται ἡ ἄσκηση ἑνὸς σύγχρονου ἀνθρώπου ποὺ χωρὶς νοσταλγία ἀλλὰ μὲ σημερινὴ ἀγωνία γυρεύει νὰ ἐντάξει τὴν ἱστορία στὴ ζωή μας: τὴν ἱστορία τῆς ζωγραφικῆς.

Μαρτυρώντας σιωπηλά, πρῶτα τὸν ἀμέριστο θαυμασμό του, ψηλαφητά, σχεδιαστικὰ δηλαδή, μελετᾶ τὰ μυστικά, τὶς ἁρμονίες, τὰ χρώματα, τὸ ὕφος, τὸ ἦθος τῆς ζωγραφικῆς.

Εἶναι ποικίλα τὰ ζητούμενα στὰ ἐξώφυλλα τοῦ Α. Λεβίδη. Μία μελέτη-ἀντιγραφὴ ἀπὸ ἕνα παλιὸ ἔργο, μία λεπτομέρεια ἀπὸ πίνακα τοῦ Τσαρούχη. Σχέδια, φάσεις ποὺ μαρτυροῦν τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Picasso. Μελέτες γιὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ζωγραφική. Collages μὲ ἀποσπάσματα ἔργων του καὶ ἄλλα. Στοιχεῖα, δοκιμὲς καὶ μονοπάτια ποὺ συνήθως δὲν παίρνει ὅταν ζωγραφίζει.

Ἕνα μυστικὸ σχολεῖο εἶναι τὰ ἐξώφυλλά του καὶ ἕνα φῶς στὸ ἐργαστήριο τοῦ τεχνίτη ποὺ προσπαθεῖ καὶ ἐπιμένει νὰ βρεῖ τὴ Μεγάλη ζωγραφική, ἀποκαλύπτοντας τὶς μελέτες καὶ τὰ ἄνθη τους. Τόσο ἐπίμονα, ποὺ νὰ ἀρνεῖται συνήθως νὰ σχεδιάσει γράμματα (ὑποδεικνύοντας περίπου τὴ θέση τους), γιατὶ αὐτὴ ἡ γεωμετρία τοῦ εἶναι ξένη. Τὸ σχῆμα τοῦ γράμ-

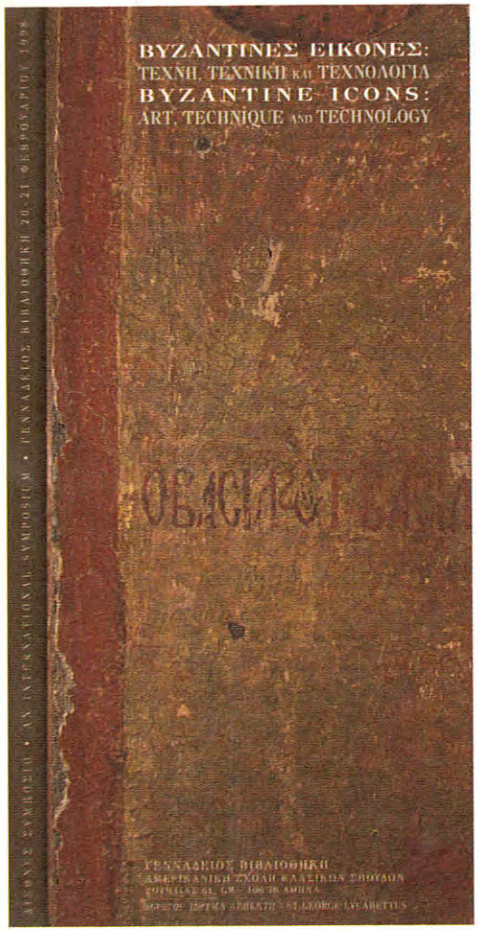

Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, *Βυζαντινές εἰκόνες - Τέχνη, Τεχνικὴ καὶ Τεχνολογία*, ἀφίσα, 1998.

ματος δὲν ἐντάσσεται στὴν ἁρμονία τῆς εἰκόνας του. Θά 'χε ἐνδιαφέρον νὰ δοῦμε καὶ αὐτὴν τὴ δοκιμή. Βρίσκω ἐξαιρετικὰ εὔγλωττη τὴν ἀφίσα ὅπου τὰ βυζαντινὰ γράμματα λειτουργοῦν ὡς πλαστικὸ στοιχεῖο ποὺ ὅμως δὲν μεταφέρει πληροφορία.

(Εὐτυχῶς ὁ Πετσόπουλος δὲν ἔχει τὴν ἀντίληψη «σκυλάδικου», ποὺ ἔχουν ὁρισμένοι νὰ βλέπουν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα καὶ τὸν τίτλο μὲ «χτυπητὰ» γράμματα.)

Σκέφτομαι ὅτι ἡ μόνη ἀπάντηση στὴν αὐθαιρεσία ποὺ ὁδηγεῖ στὸ τίποτα καὶ τὴν τεχνοκρατικὴ μοναξιὰ εἶναι ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ αὐτονόητου. Εἶναι ἡ μελέτη ποὺ ζητᾶ τὸ βάρος τῶν πραγμάτων, τὴ σημασία τους. Χωρὶς αὐτὴν τὴ σημασία ἡ ὅραση εἶναι ἕνα σκέτο παιχνίδι ἢ φυσικὸ φαινόμενο· ἀλλὰ ἡ φύση δὲν ὀνειρεύεται. Ὅταν ὁ Ἔρως ὁδηγεῖ, ἡ ἱστορία ἀναδεικνύεται σὲ ζωντανὸ πρόσωπο ποὺ ἀπέναντί του τὸ δικό μας παίρνει τὸ σχῆμα του.

Χαῖρε Ἀλέκο Λεβίδη, σ' εὐχαριστῶ ποὺ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ρίξω κρυφὲς ματιὲς στὸ ἐργαστήριο καὶ στὰ προσωπικά σου σημειωματάρια, ἔτσι ποὺ τὰ πέτυχα στὴν προθήκη τοῦ βιβλιοπωλείου.

Ἀπρίλιος 1998 ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

«ASTIR» Publishing Company
AL. & E. PAPADEMETRIOU
10 Lycurgus str. - Athens - GREECE

Athens 9η Μαρτίου 196 6

ALEXANDRE V.LEVIDIS
ROUTE DE FLORISSANT 86 C
STUDIO 76C
G E N E V E I200
S U I S S E

'Αγαπητέ κ. Λεβίδη,

'Ο κοινός φίλος κ. Μαλάμος μοῦ διεβίβασε τήν ἀπό 28 παρελθόντος ἐπιστολήν σας, μετά φακέλλου περιέχοντος τά σχέδιά σας διά τήν εἰκονογράφησιν ΙΟ διηγημάτων τοῦ Παπαδιαμάντη. Κατόπιν μελέτης, μετά τοῦ κ.Μαλάμου, τόσον τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς σας ὅσον καί τῶν εἰκονογραφήσεων, ἐπιθυμῶ νά σᾶς γνωρίσω σχετικῶς τά ἀκόλουθα:

Τά σχέδιά σας μᾶς ἤρεσαν κατ'ἀρχήν, ἰδιαιτέρως δέ οἱ βινιέτες καί τά τελειώματα. 'Ως πρός τήν διάταξιν τῶν εἰκόνων συμφωνοῦμεν μέ τήν γνώμην σας, ἀλλά διά νά μή λάβῃ μεγάλην ἔκτασιν τό ἔργον κατελήξαμεν εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως τεθοῦν ἐντός κειμένου ἅπαντα τά ὁλοσέλιδα σκίτσα.

Πάντοτε εἴχομεν κατά νοῦν ὅπως τό ἔργον συνοδεύεται α) ἀπό ἕναν πρόλογον ὀνομαστοῦ συγγραφέως, τήν σύνταξιν τοῦ ὁποίου πιθανῶς θά ἀναθέσωμεν εἰς τόν κ.Ι.Μ.Παναγιωτόπουλον, καί β) ἀπό ὀλίγας λέξεις τῶν ἐκδοτῶν.'Εν προκειμένῳ τά σχέδιά σας, τά ὁριζόμενα διά τόν πρόλογον εἶναι πολύ ὡραῖα,ἀποκτοῦν δέ ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπό τό γεγονός ὅτι εἶναι σκιτσαρισμένα ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

'Η ἰδέα σας διά τήν προσθήκην εἰς τά ἐσώφυλλα ἑνός χάρτου τῆς Σκιάθου εἶναι πολύ καλή.(Δέν πρέπει νά ἔχετε κανένα παράπονο, ἀφοῦ ὅπως βλέπετε,τά βρίσκουμε ὅλα καλά "λίαν").

· /.

«ASTIR» Publishing Company
AL. & E. PAPADEMETRIOU
10 Lycurgus str. - Athens - GREECE

Athens 9 / 3 / 196 6

Σᾶς ἀποστέλλω διά συστημένου δέματος τόν χάρτην τῆς Σκιάθου πού ἐζητήσατε, μέ τήν πληροφορίαν ὅτι ὁ ἐκδότης του εἶναι φίλος μας,πιστεύω δέ ὅτι, ἐάν τοῦ τό ζητήσωμεν,θά μᾶς ἐπιτρέψῃ νά κάνουμε μερικήν χρῆσιν αὐτοῦ εἰς τήν ἔκδοσίν μας.

Διά τοῦ αὐτοῦ δέματος σᾶς ἐπιστρέφω τάς εἰκονογραφήσεις μέ τήν παράκλησιν ὅπως προσέξετε περισσότερο τό σχέδιον τῶν εἰκόνων, ἰδιαιτέρως δέ ἐκείνων πού ἀναφέρονται σέ πρόσωπα.Παρακαλῶ ἐπίσης νά συμπληρώσετε τίς ὁλοσέλιδες εἰκόνες εἰς τρόπον ὥστε νά ἔχουν ὅλες τό ἴδιο ὕψος καί πλάτος, προσθέτοντας ἀναλόγως, ἕνα χάλασμα τοίχου,ἕνα ράφι, ἕνα κάδρο κ.λ.π. ἐάν ἔχουν ἐσωτερικό θέμα, ἤ ἕνα μπαλκόνι κλπ. εἰς τά ἐξωτερικά θέματα.'Επίσης θά ἦτο καλόν ἐάν σέ κάθε σχέδιον ἐσημειώνατε καί τήν σχετικήν λεζάντα.

'Η σύζυγός μου σᾶς εὐχαριστεῖ διά τούς χαιρετισμούς σας τούς ὁποίους καί σᾶς ἀνταποδίδει.

Μετ'ἐκτιμήσεως

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΑΣΤΗΡ» ΑΔ. & Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 10 - ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 527.180 527.127

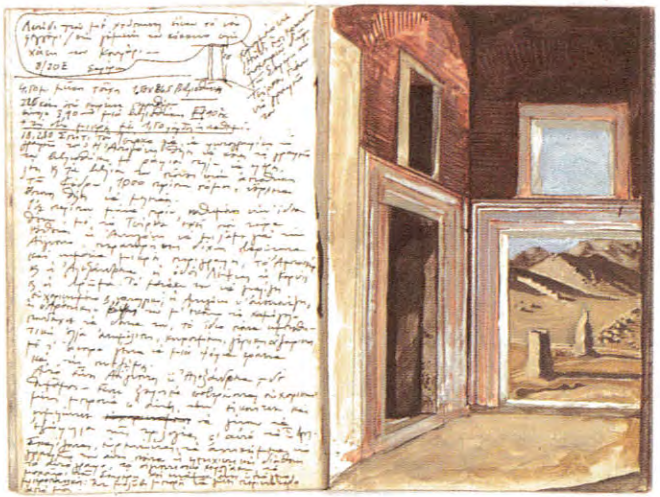

Χ. Προκοπάκη, *Οἱ «Ἀκυβέρνητες Πολιτεῖες» τοῦ Στρατῆ Τσίρκα καὶ ἡ κριτική, 1960-1966*, ἐξώφυλλο, «Κέδρος», 1980.

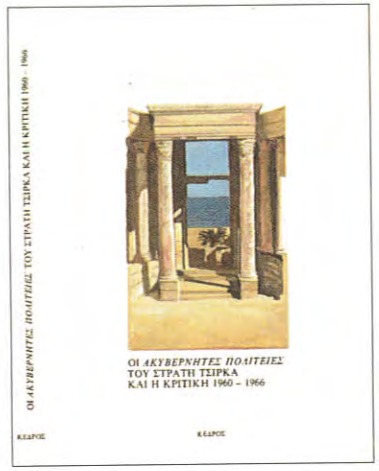

Σχέδια γιὰ τὰ ἐξώφυλλα τῶν *Ἀκυβέρνητων Πολιτειῶν* τοῦ Σ. Τσίρκα, δισέλιδα ἀπὸ σημειωματάριο τοῦ 1979.

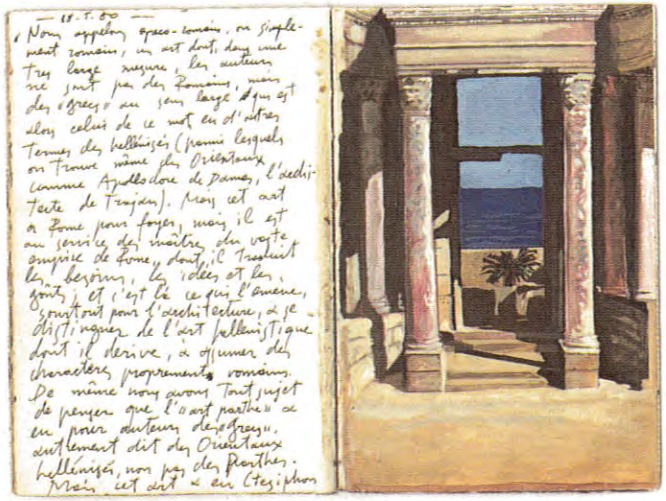

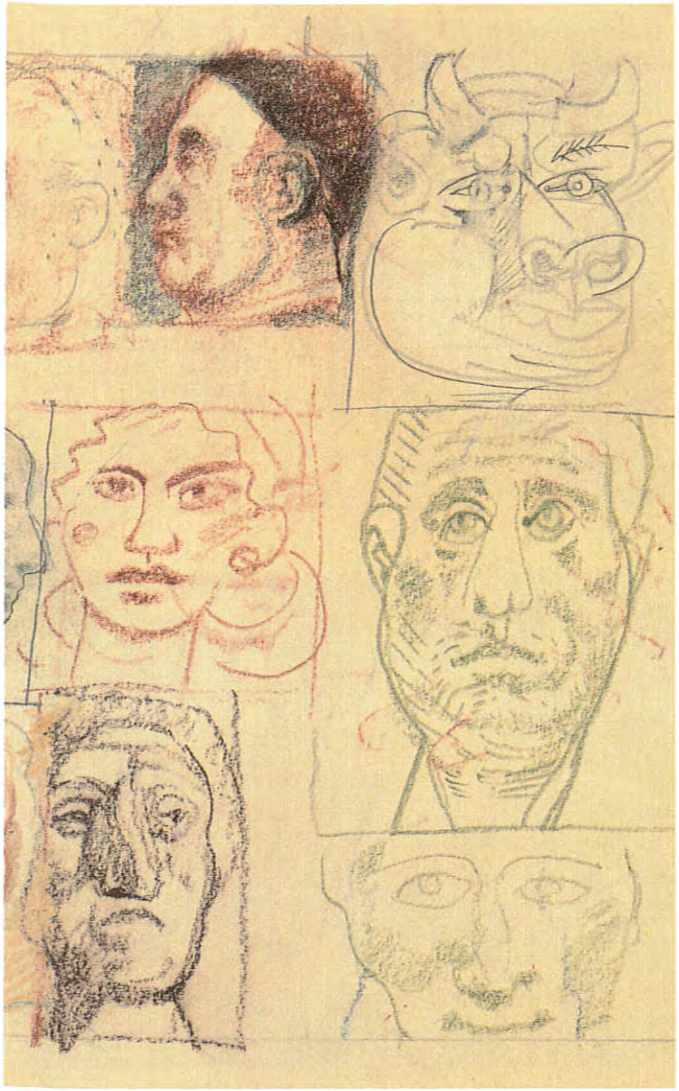

M. Schwob, *Φανταστικοὶ βίοι*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1989.

Κύκλος Βάγκνερ, ἐξώφυλλο προγράμματος ΟΜΜΑ, 1992.

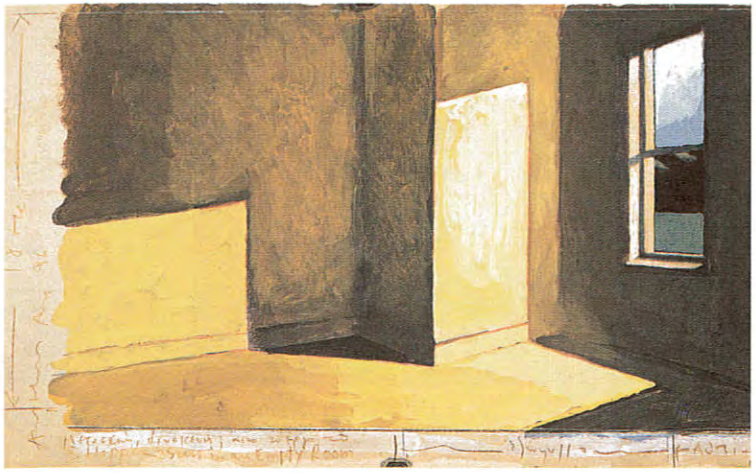

Μ. Παπαδημητρίου, *Ἄψινθος ὁ πικρός*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1996.

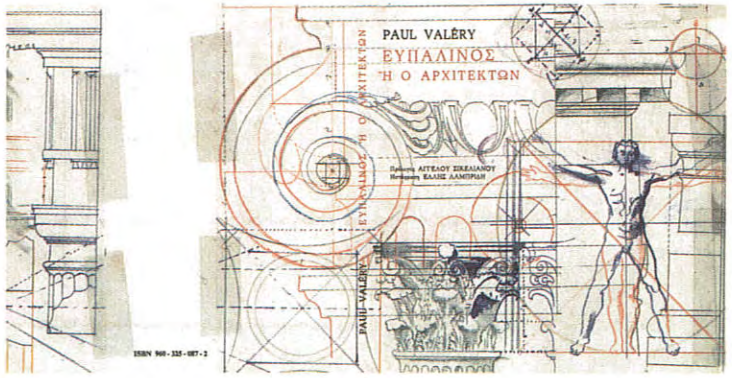

P. Valéry, *Εὐπαλίνος ἢ ὁ ἀρχιτέκτων*,
ἐξώφυλλο, «Ἄγρα», 1988.

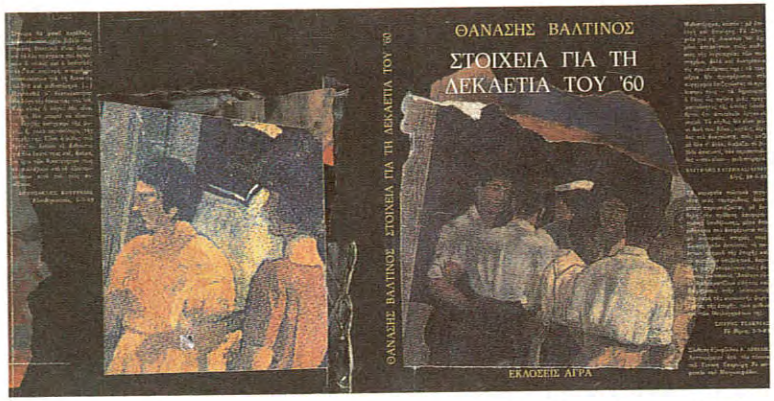

Θ. Βαλτινός, *Στοιχεῖα γιὰ τὴ δεκαετία τοῦ '60*, ἐξώφυλλο, «Ἄγρα», 1992.

Θ. Βαλτινός, *Συναξάρι Ἀντρέα Κορδοπάτη*, ἐξώφυλλο, «Ἄγρα», 1990.

Ρ. Γαλανάκη, *Θὰ ὑπογράφω Λουί*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1993.

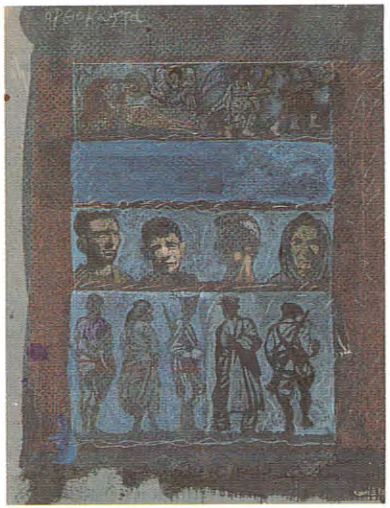

Θ. Βαλτινός, *Ὀρθοκωστά*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1994.

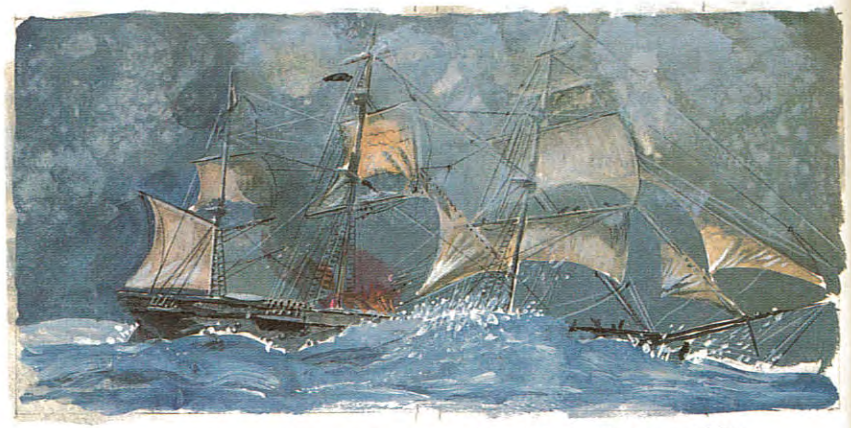

Ε. Sue, *Κερνόκ ὁ πειρατής*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1985.

Φ. ντὲ Μονκάδα, *Ἐκστρατεία Καταλανῶν καὶ Ἀραγωνέζων κατὰ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων*, ἐξώφυλλο, «Ἑστία», 1992.

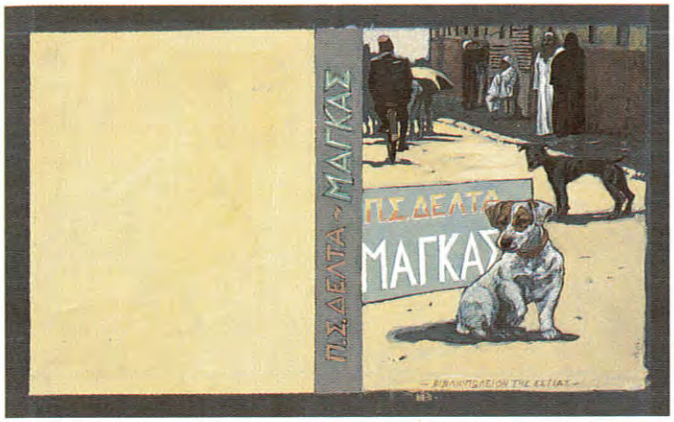

Π. Σ. Δέλτα, *Μάγκας*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἑστία», 1990.

Π. Σ. Δέλτα, *Τρελαντώνης*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἑστία», 1990.

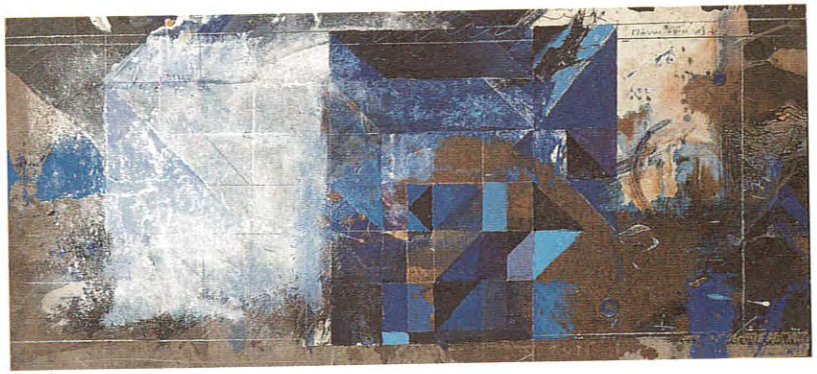

Θ. Βαλτινός, *Μπλὲ βαθὺ σχεδὸν μαῦρο*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1992.

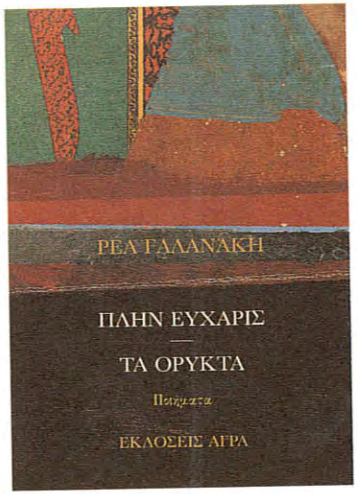

Ρ. Γαλανάκη,
Πλὴν εὐχαρις - Τὰ ὀρυκτά,
ἐξώφυλλο, «Ἄγρα», 1994.

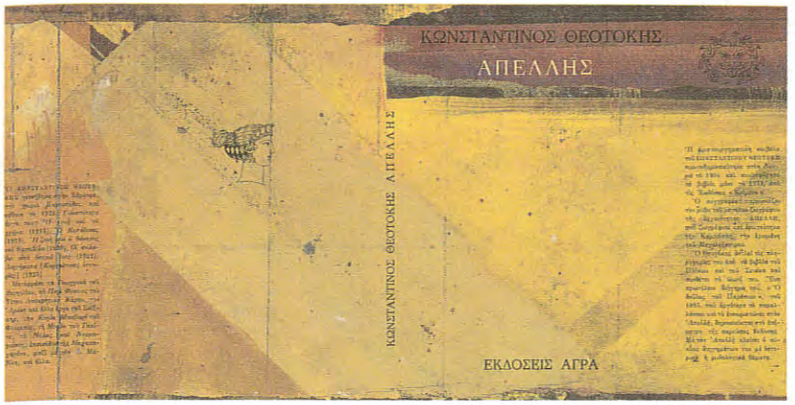

Κ. Θεοτόκης, *Ἀπελλῆς*, ἐξώφυλλο, «Ἄγρα», 1991.

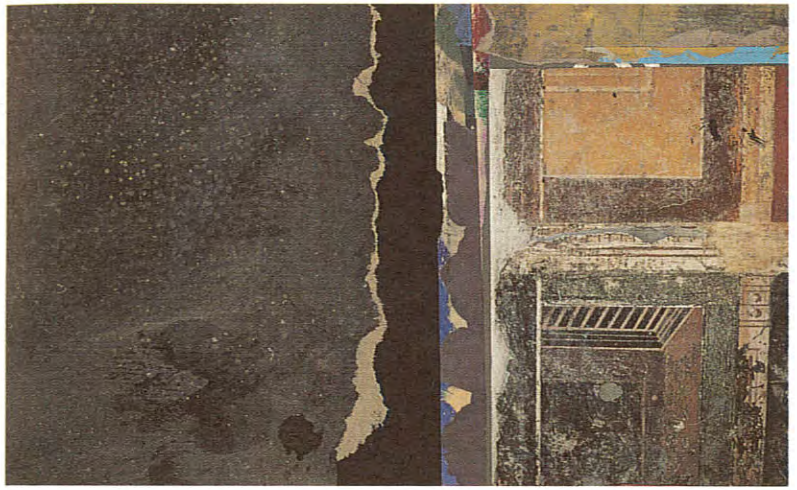

Α. Λεβίδης, *Ἀντιγόνη - Περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων*, μακέτα ἐξωφύλλου, «Ἄγρα», 1995.

ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΟΥ ΛΑΕΚΟΥ ΒΛ. ΛΕΒΙΔΗ, ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΓΚΑΛΕΡΙ «ΑΣΤΡΑ» ΜΕ ΘΕΜΑ «ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ», ΤΟΝ ΜΑΪΟ ΤΟΥ 1998, ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΘΗΚΕ, ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ «ΤΥΠΙΚΟΝ» ΣΕ ΧΑΡΤΙ FABRIANO 120 ΓΡΑΜΜ. ΙΤΑΛΙΚΟ. ΟΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ. ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΑΝ Ο Α. ΛΕΒΙΔΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟ, ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΑΓΡΑ», Ο ΟΠΟΙΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Ἀριθμὸς ἔκδοσης

398